

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/176694>

Please be advised that this information was generated on 2019-10-18 and may be subject to change.

Algemeen

Bestrijding vrouwelijke genitale verminking in Nederland

Een beleidsadvies van de Commissie VGV en zijn wederwaardigheden

Carla Bal

In nummer 1 van 2005 van deze Nieuwsbrief wijdden we een artikel aan de voorgeschiedenis van dit lang verwachte advies van de Commissie Sanders, oftewel de Commissie Vrouwelijke Genitale Verminking, hierna VGV genoemd. Het verscheen op 23 maart 2005 en bestaat uit drie boeken. Bovendien werd een onderzoeksrapport bijgeleverd dat antwoord probeert te geven op de vraag hoeveel meisjes die in Nederland wonen jaarlijks genitaal verminkt worden. Het antwoord is: wij schatten ongeveer 50. Maar het kunnen er ook meer zijn. Immers de schattingen zijn gebaseerd op waarnemingen van mensen waarvan het waarschijnlijk is dat ze niet zomaar de waarheid en niets dan dat te horen krijgen van de mensen waar het om gaat. Sociaal wenselijke antwoorden liggen voor de hand. Het getal van 50 is dus 'tenminste 50'. Van de drie boeken is er voorts één het eigenlijke beleidsadvies, het tweede is de algemene onderbouwing ervan, en het derde is de specifiek juridische onderbouwing. Het beleidsadvies geeft antwoord op de vraag: Wat kunnen we in Nederland doen om VGV uit te bannen, om de meisjes die het risico lopen te beschermen?

Wat in elk geval NIET kan is een verplichte jaarlijkse controle van meisjes uit risicogroepen. Daar zitten juridisch teveel haken en ogen aan. Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) verzet zich hier tegen. Dat beschermt het privé-, familie- en gezinsleven tegen overheidsbemoeienis. Bovendien, als er uitzonderingen op mogelijk zijn, dan moeten die in de wet opgenomen zijn en de gezondheid van grote groepen mensen betreffen bijvoorbeeld ingeval van besmettelijke ziekten.

Voorstel Commissie Sanders

In plaats daarvan stelt de Commissie voor dat in het gebruikelijke vrijwillige onderzoek bij alle kinderen door school- of jeugdartsen, op de drie momenten in de schoolleeftijd, als vanzelfsprekend ook gekeken wordt naar de uitwendige geslachtsorganen, zoals vroeger. Behalve liesbreukjes kan dan genitale verminking bij meisjes geconstateerd worden, maar ook kan de arts letten op andere vormen van kindermishandeling, bijvoorbeeld seksueel misbruik. Immers er worden 50.000 kinderen in ons land per jaar mishandeld, waarvan er 50 jaarlijks overlijden. Er moet een plicht komen voor schoolartsen en andere medische hulpverleners om bij vermoeden van mishandeling dit te melden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, hierna AMK genoemd. De AMK's onderzoeken de gegrondheid van de melding en dienen vervolgens aangifteplicht te hebben. Dan is justitie aan zet. Om vervolging van de verantwoordelijken beter mogelijk te maken, moet de verjaaringstermijn pas ingaan op het moment dat het meisje meerderjarig wordt. Ook is het noodzakelijk dat de Eerste Kamer spoedig instemt met het laten vervallen van het principe van dubbele strafbaarheid. Dat principe vereiste dat ook in het land waar de mishandeling of verminking gepleegd wordt, deze strafbaar zijn. Was dat niet zo, dan konden ouders

straffeloos hun kind laten verminken in het thuisland en vervolgens weer terugkomen.

Als ouders hun kind niet laten onderzoeken, door bijvoorbeeld net op de dag dat de schoolarts er is, hun kind ziek te melden, dan kan huisbezoek volgen. Heeft de huisbezoeker na herhaalde pogingen de indruk dat het allemaal niet goed zit, een 'niet-pluisgevoel', dan kan alsnog een verplicht onderzoek volgen, omdat er dan een vermoeden, een verdenking ontstaat.

De Commissie adviseert ook dat meisjesbesnijdenis als een aparte vorm van mishandeling strafbaar wordt. Er dient een lid toegevoegd te worden aan het wetsartikel in kwestie. Dit zal de ouders onduidelijk maken dat Nederland genitale verminking van meisjes als kindermishandeling beschouwt. Ze kunnen dan niet meer zeggen dat ze niet wisten dat Nederlands recht meisjesbesnijdenis als mishandeling beschouwt.

Naast deze weg tot verbeterde wetshandhaving adviseert de commissie optimalisering van voorlichting aan risicogroepen. Hierbij moeten we ons voorstellen uitleg over de gezondheidsschade en -risico's en over de vraag of de godsdiensten, Christendom, Islam, VGV voorschrijven, wat dus niet het geval is. Verder is er nog een wereld te winnen op het gebied van deskundigheidsbevordering van professionals.

Hoogervorst

Hoe is dit advies door het kabinet opgenomen? In een brief aan de Tweede Kamer (PG/OGZ 2.5594.902) struikelt Hoogervorst over het vrijwillige lichamelijke onderzoek voor elk kind op drie momenten. Hij vindt dat teveel van het goede. Dat je er ook andere vormen van kindermishandeling mee opspoort, daar is hij niet van onder de indruk. Dat

kan beter door vroegsignalering (Ja natuurlijk, maar daar is dat onderzoek toch uitstekend voor?) en het in kaart brengen van risicoprocesen. Wel is hij het eens met de invoering van een verplichte meldcode voor alle relevante beroepsgroepen. De aangifteplicht voor AMK-en vindt de minister vervolgens weer niet goed. Het is wenselijk, niet verplicht, dat de AMK-en aangifte doen, tenzij de belangen van het kind geschaad worden door de aangifte. Als dat zo is, moet dat opgenomen staan in het medisch dossier. De Inspecteur kan dat achteraf toetsen. Tot zover de belangrijkste feiten.

Grondwet overruled door EVRM

Is dit pakket maatregelen nu genoeg om onze verantwoordelijkheid jegens de kinderen die wij gastvrijheid bieden waar te maken? Zijn ze veilig in ons land?

Waarvoor bestaat er eigenlijk een overheid? Hebben wij burgers de overheid niet in het leven geroepen om ons tegen vijandige medeburgers te beschermen? De mens is de mens een wolf, en daarom leveren we een stukje van onze vrijheid in om van het resterende deel onbekommerd want veilig te kunnen genieten. Daarom hebben we een Grondwet die ons, en ook onze zevenjarige medeburgertjes uit Somalië, Egypte, Mali, Soedan, het recht op de onaantastbaarheid van ons lichaam toekent in artikel 11. Vervolgens hebben we echter een Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, dat ons in artikel 8 beschermt tegen pogingen van de overheid om ons te beschermen. En hebben de zevenjarige meisjes geen recht op bescherming van hun privé-leven en hun familie of gezinsleven? Hebben alleen hun ouders dat recht?

Wat ik onderbelicht vind vooral in de overwegingen van Hoogervorst is het besef dat wij een rechtsorde hebben die ons tot een gemeenschap maakt. Het is deze rechtsorde die gekrenkt wordt door elke genitale verminking van een kind. Het gaat niet alleen om elk concreet slachtoffer. Het gaat ook om onze samenleving waarin recht moet bestaan, waarin alle mensen, ook meisjes van zeven jaar, veilig zijn. Ook als het gevaar komt van de eigen liefhebbende ouders. Daarvoor betalen wij belasting en het salaris van een onafhankelijke rechterlijke macht. Daarom ben ik er niet gelukkig mee dat Hoogervorst de AMK-en geen aangifteplicht wil opleggen. Want als het meisje al verminkt is, is aangifte niet erg in haar belang. Ze krijgt er haar clitoris en haar labia niet door terug en ze brengt wel haar ouders in moeilijkheden. Als het meisje nog niet verminkt is, is aangifte niet aan de orde. Er lijkt in dit pakket maatregelen teveel accent op zorg te liggen en te weinig op recht. Het lijkt me niet dat de wet zo gehandhaafd kan worden.

Te voorzichtig

Dat het rapport de zaken niet erger wil voorstellen dan ze zijn, ze zijn inderdaad erg genoeg, is zeker te waarderen. Maar het is ook in niemands belang om de zaken mooier voor te stellen dan ze zijn. Zo staat op bladzijde 11 van de juridische onderbouwing te lezen dat er drie soorten besnijdenis onderscheiden kunnen worden. De eerst zou zijn circumcisie of clitoridectomie. "Hierbij wordt de voorhuid of de top van de clitoris weggehaald. Deze vorm wordt vergeleken met de jongensbesnijdenis ...". Dat is dan helemaal fout, want ten eerste is circumcisie (eromheensnijding, verwijdering van de voorhuid) iets totaal anders dan uitsnijding (ectomie), ten tweede is ectomie echt volledig uitsnijden en niet alleen maar de top (vergelijk mastectomie, hysterectomie, tonsillectomie). Ten derde is zelfs als alleen maar de top van de clitoris weggesneden zou worden, dit heel anders dan bij jongensbesnijdenis. Daarbij wordt echt altijd enkel de ruime voorhuid weggesneden, maar nooit de top van de eikel.

In de onderbouwing van het advies op pagina 25 wordt betoogd dat de auteurs kiezen voor de veroordelende term 'verminking' in plaats van het neutralere 'besnijdenis' omdat dit een beleidstekst is waar een duidelijke stellingname op zijn plaats is. Dit is keurig en bescheiden geformuleerd. Te bescheiden. Want verminking klinkt negatief omdat het ook heel erg is: iemand een arm afhakken is ook iemand verminken, iemand een oog uitsteken is iemand verminken. Verminken is iemand beroven van een lichaamsorgaan met een functie. Iemand beroven van labia en clitoris is iemand beroven van een groot deel van haar vermogen tot seksueel genot. Je hoopt dat ze nog een fijne G-plek hebben...

De beschadiging van de seksualiteit in letterlijke fysieke zin en tegelijk in geestelijke zin is, tot slot, een aspect van VGV dat onderbelicht blijft in dit beleidsadvies. Een uitzondering is het aangrijpende interview met mw C. Hanciles uit Sierra Leone op p. 83. Er is mij ook herhaaldelijk toegefluiserd door besneden vrouwen dat ik het daar maar beter niet over kan hebben, want dat is taboe. Ik denk dat het wél hardop gezegd moet worden. In het rapport, en in de overleggen met de minister wordt heel expliciet over de mogelijke gevolgen in medische zin gesproken. De gezondheidsrisico's en de religieuze argumenten, dat het niet hoeft van God en van Allah, komen uitvoerig aan de orde. Maar dat het erg is om de seksuele beleving van meisjes bij voorbaat kapot te maken, dat lees ik nergens. Het lijkt me goed om de dingen bij hun naam te noemen.

Literatuur:

Commissie Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking (2005) *Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking. Beleidsadvies*. Zoetermeer: RVZ.

- Commissie Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking (2005) *Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking. Onderbouwing Advies*. Zoetermeer: RVZ.
- Kool, R.S.B., Beijer, A., Drumpt, C.F. van, Eelman, J.M., Knoops, G.G.J. (2005) *Vrouwelijke Genitale Verminking in juridisch perspectief. (Rechtsvergelijkend) onderzoek naar de juridische mogelijkheden ter voorkoming en bestrijding van vrouwelijke genitale verminking*. Zoetermeer: RVZ.
- Kramer, M., Dijkema, P., Joris, I., Tichelman, P., Verhoeff, A. (2005) *Vrouwelijke Genitale verminking nader bekeken. Een onderzoek naar de aard, omvang en attitude onder professionals en risicogroep in Amsterdam en Tilburg*.
- Tweede Kamer (2005) *Preventiebeleid voor de volksgezondheid; Brief minister met het kabinetsstandpunt op advies van de RVZ over bestrijding vrouwelijke genitale verminking*. Kamerstuk 2004-2005, 22894, nr. 66.
- Tweede Kamer (2005) *Tweede Kamer Vaststelling begroting van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2006; Verslag algemeen overleg op 29 september 2005 over vrouwelijke genitale verminking*. Kamerstuk 2005-2006, 30300 XVI, nr. 21.